

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt pt. "Nauczyciel Przedmiotów Zawodowych"

Dydaktyka szczegółowa przedmiotów medycznych

Opracowanie: dr A. Sternicka

**Materiały szkoleniowe współfinansowane
ze środków
Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego**

Materiały szkoleniowe dystrybuowane bezpłatnie

Człowiek – najlepsza inwestycja

WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA
ul. Rzasawska 40
42-209 Częstochowa

PLANOWANIE

Przedmiot planowania

Procedury planistyczne nauczyciela (N-la) są warunkiem wywołania korzystnych procesów społecznych w klasie i warunkiem efektywnego uczenia się uczniów.

Fazy planowania

Najczęściej stosuje się podział na trzy fazy planowania

Faza przedlekcyjna	Faza śródlekcyjna	Faza zamykająca
1. Wybór treści 2. Wybór sposobu nauczania 3. Gospodarowanie czasem i przestrzenią 4. Utrwalanie struktur 5. Motywowanie	1. Prezentacja 2. Odpytywanie 3. Pomaganie 4. Ćwiczenia praktyczne 5. Czas wyczekiwania 6. Zmiany metodyczne 7. Pomaganie 8. Utrzymywanie ładu	1. Sprawdzanie zrozumienia 2. Informacja zwrotna 3. Pochwała i korekta 4. Kontrola (testowanie) 5. Ocenianie

Trzy fazy planowania i podejmowania decyzji

Kategorie planistyczne

Kategoria	Definicja
1. Wydajność	- Ogólna liczba zakodowanych wypowiedzi
2. Cele	- Wypowiedzi dotyczące efektów końcowych oraz zamierzonych osiągnięć uczniów
3. Treść nauczania	- Wypowiedzi dotyczące wiadomości zawartych w tekście, pojęć, zasad wynikających z tekstu
4. Proces dydaktyczny	- Wypowiedzi określające czynności, którymi N-l zamierza się posłużyć podczas nauczania, w tym czynności stanowiące część złożonych strategii
5. Materiały	- Wypowiedzi dotyczące materiałów dydaktycznych, ich wykorzystania a także wypowiedzi dotyczące środowiska materialnego
6. Osiągnięcia uczniów	- Wypowiedzi odnoszące się do jednego lub kilku aspektów rozwoju poznawczego, zdolności poznawczych lub dotyczące efektów w dziedzinie emocjonalnej
7. Pozostałe	- Wypowiedzi nie pasujące do żadnej z powyższych kategorii

Definicje kategorii planistycznych

Okresy planistyczne *Planowanie na kolejnych szczeblach – źródło: Yinger 1980*

Rodzaje	Cele planowania	Dane	Forma planu	Kryteria efektywności
<i>Planowanie roczne</i>	1. Ustalenie treści (ogólne i w granicach celów) 2. Ustalenie kolejności realizacji materiału 3. Zaopatrzenie w materiały dydaktyczne	1. Dane liczbowe o uczniach 2. Dostępne materiały 3. Program nauczania 4. Doświadczenie obejmujące dana treść i materiały dydaktyczne	Ogólny szkic – podstawowe elementy treści	1. Pojemność planu 2. Zgodność z celami
<i>Planowanie semestralne</i>	1. Szczegółowy dobór treści 2. Ustalenie rozkładu tygodniowego, cele na dany semestr	1. Bezpośredni kontakt z uczniami 2. Ramy czasowe (szkolny plan lekcji) 3. Dostępne materiały dydaktyczne	Dopracowanie odpowiedniego fragmentu z planu rocznego Tygodniowy rozkład zajęć	1. Pojemność, zupełność i szczegółowość planu 2. Czy rozkład tygodniowy jest dostatecznie pojemny i odpowiada planowi realizacyjnemu celów? Zharmonizowanie celów

1	2	3	4	5
<i>Planowanie jednostki tematycznej</i>	1. Opracowanie sekwencji sytuacji, w których ma przebiegać	1. Uczniowie; zdolności, zainteresowania 2. Materiały dydaktyczne	1. Określenie czynności i treści 2. Lista sekwencji	1. Organizacja, sekwencje, zharmonizowanie 2. Zgodność z

	uczenie się 2.Przedstawienie całościowej, spójnej i znaczącej treści nauczania, dostosowanej do poziomu nauczania	3. Przyjęte cele kształcenia 4. Pomoce i urządzenia	czynności	celami rocznymi i semestralnymi 3.Dostosowanie do przewidywanych zainteresowań i zaangażowania U
<i>Planowanie tygodniowe</i>	1.Rozpisanie tygodniowego planu na dni 2.Przystosowanie planu do okoliczności, uwzględnienie specjalnych potrzeb 3.Utrzymanie ciągłości i regularności pracy	1.Osiągnięcia uczniów z poprzednich lekcji 2.Rozkład imprez szkolnych i pozaszkolnych 3.Materiały dydaktyczne	1.Harmonogram czynności 2.Uwzględnienie przerw	1. Zupełność 2. Zgodność z tygodniowym rozkładem zajęć 3. Elastyczność na zakłócenia 4.Zgodność z celami
<i>Planowanie dzienne</i>	1.Przygotowanie klasy do kolejnych zajęć 2.Uzupełnienie planów działań własnych i uczniów 3.Przystosowanie planu dnia do zaistniałych okoliczności 4.Przygotowanie uczniów do czynności zaplanowanych na dany dzień	1.Instrukcje zawarte w materiałach zaplanowanych do użytku 2.przydział czasu na poszczególne czynności 3.Ocena „stanu” grupy w chwili rozpoczęcia nauki -	1.Rozkład dnia – zapisany na tablicy i przedyskutowany z U. Przygotowanie materiałów i urządzeń	1.Czy nie ma luk w przygotowaniach i decyzjach o treści, materiałach, itp 2.Wykazywany przez U poziom zaangażowania i zainteresowania

--	--	--	--	--

Pięć poziomów planowania – *Yinger 1980*

planowanie na następny rok

Poziom 5

(planowanie roczne) -----.

Poziom 4

(planowanie semestralne) 1. ----- 2.-----.

Poziom 3

(planowanie jednostki tematycznej) ----- .

Poziom 2

(planowanie tygodniowe) ----- .

Poziom 1

(planowanie dzienne) --- --- --- --- --- --- --- --- --- .

Rok szkolny

wrzesień grudzień marzec czerwiec

Cechy planu

- celowy
- wykonalny
- elastyczny
- spójny
- logiczny
- terminowy
- systematyczny

Klasyfikacja planów

- kierunkowe (cele i materiał)
- wynikowe (wymagania i osiągnięcia)
- metodyczne (koncepcja lekcji)

Szablonowy plan lekcji

Przedmiot/temat.....

Klasa.....

Planowanie przedlekcyjne

Cele:

Dziedzina:

----- poznawcza

----- emocjonalna

----- praktyczna

Materiały/ wymagania organizacyjne/ modyfikacje

Planowanie śródlekcyjne

Wprowadzenie.....

Syntaksa czynności uczenia się.....

Zakończenie.....

Praca domowa.....

Planowanie zamykające.....

Ocena postępów (formalna, nieformalna).....

Ocena lekcji (co poprawić?).....

Obserwacja lekcji według momentów nauczania/ ogniw dydaktycznych

Hospitujący:.....

Prowadzący:.....

Klasa:...../ szkoła:.....

Data:.....

Temat:

Momenty nauczania	Czynności uczniów	Czynności nauczyciela	Środki dydaktyczne Metody
1.Zapoznanie uczniów z zadaniem/ uświadomienie celów			
2.Kształtowanie pozytywnych motywów uczenia się			
3.Poznawanie faktów			
4.Uogólnianie nowego materiału			
5.Utrwalanie			
6. Kształtowanie umiejętności i nawyków			
7.Wiązanie teorii z praktyką			
8.Kontrola i ocena wyników nauczania			

Uwagi :

Konspekt lekcji przyrody (wzór ogólny)

Temat: „Warunki życia w środowisku wodnym”

- I. Cele kształcenia i wychowania (podano w kolumnie jako cele szczegółowe)
- II. Literatura: A.1. Stańczykowska A.: Ekologia naszych wód. WSiP. Warszawa 1997, 2. Ekologia w pytaniach i odpowiedziach. Praca zbiorowa pod red H. Bryły. Wyd. Tempus. Gdańsk 2006
B. Kruszewski K.: Sztuka nauczania. PWN. Warszawa 2005

Faza / Czas	CZYNNOŚCI DOCELOWE /cele szczegółowe/	CZYNNOŚCI ucznia	<u>POŚREDNICZĄCE</u> nauczyciela	ŚRODKI DYDAKTYCZNE	FORMY I METODY
I Ok. 10'	Uczeń potrafi wymienić rodzaje środowisk wodnych i postacie pod jakimi występuje woda (A).	Odpowiada na pyt. wypełnia luki na schemacie	<ul style="list-style-type: none"> czynności organizacyjne “<i>Jakie znacie rodzaje środowisk wodnych? W jakich postaciach występuje woda na naszej planecie?</i>” 	Foliogram	zbiorowa / pogadanka i ćwic. pisemne
II Ok. 30'	Uczeń potrafi uzasadnić, że woda jest odpowiednim środowiskiem życia dla wielu organizmów (D).	Odpowiada: tak, rośliny i zwierzęta HIPOTEZY 1. tlen 2. temperatura 3. światło słoneczne 4. pokarm 5. woda	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadza do tematu: “Czy w środowisku wodnym żyją jakieś organizmy?” wytworzenie sytuacji problemowej Sformułowanie problemu “<i>Jakie czynniki środowiska są niezbędne do życia organizmów?</i>” kieruje wytworzeniem hipotez <p>Sformułowanie podproblemu “Czy czynniki te występują</p>		zbiorowa / pogadanka zbiorowa / ”burza mózgów”

Faza / Czas	CZYNNOŚCI DOCELOWE /cele szczegółowe/	CZYNNOŚCI ucznia	<u>POŚREDNICZĄCE</u> nauczyciela	ŚRODKI DYDAKTYCZNE	FORMY I METODY
		<p>Sprawdzenie hipotez: Uczniowie analizują schemat rozmieszczenia tlenu, temperatury i światła w wodzie. Analizują źródła pokarmu.</p> <p>Wniosek I: Woda umożliwia życie roślinom i zwierzętom (zapis w zeszycie) w wodzie nie ma tak dużych różnic temperatur (między porami roku) jak na lądzie.</p> <p>Wniosek II Warunki życia w wodzie są bardziej stałe</p>	<p><i>również w środowisku wodnym?"</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • uzupełnia wypowiedzi uczniów • naprowadza do sformułowania wniosków <p><i>“Jaka jest różnica pomiędzy warunkami życia w środowisku lądowym i wodnym?”</i></p>	<p>Fazogram</p>	<p>zbiorowa/obserw.</p>
	<p>Uczeń potrafi wymienić przykładowe gatunki organizmów wodnych (A)</p>	<p>Obserwuje foliogram i przeźroczka, wymienia nazwy gatunkowe roślin i zwierząt wodnych. Rozpoznaje je na ilustracjach</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawia gatunki roślin i zwierząt żyjących w wodzie 	<p>Ilustracje Rysunki</p>	<p>zbiorowa / obserwacja</p>
	<p>Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie wody w różnych</p>	<p>Uczniowie rozwiązują wirówkę</p>	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnia sposób rozwiązania wirówki i układanki 	<p>Gra dydaktyczna (wirówka/układan</p>	<p>grupowa / ćwic.</p>

Faza / Czas	CZYNNOŚCI DOCELOWE /cele szczegółowe/	CZYNNOŚCI ucznia	<u>POŚREDNICZĄCE</u> nauczyciela	ŚRODKI DYDAKTYCZNE	FORMY I METODY
	dziedzinach życia (B). Uczeń potrafi scharakteryzować zużycie wody w gospodarstwie domowym (C).	i układankę Wymienia czynności wymagające zużycia wody w gospodarstwie domowym	formułuje pyt.: “ <i>Jakie czynności wykonywane w gospodarstwie domowym wymagają zużycia wody?</i> ” • <u>Ocenia pracę U. na lekcji.</u>	ka)	pisemne zbiorowa/ pogadanka
III. Ok. 5’	Uczeń jest przekonany o konieczności oszczędzania wody (E). Uczeń potrafi zaproponować sposoby oszczędzania wody w gospodarstwie domowym (C).	Wykonuje doświadczenie wg otrzymanej instrukcji	Objaśnia pracę domową dla wszystkich Objaśnia pracę domową dla chętnych (ustna): Posługując się schematem zaproponuj sposoby ograniczenia zużycia wody w gospodarstwie domowym.	schemat	

Faza / Czas	CZYNNOŚCI DOCELOWE /cele szczegółowe/	CZYNNOŚCI ucznia	POŚREDNICZĄCE nauczyciela	ŚRODKI DYDAKTYCZNE	FORMY I METODY
Ok. 10' I	Uczeń potrafi wymienić rodzaje środowisk wodnych (A).	* wypełnia luki na schemacie	* czynności organizacyjne	F1 - kserokopia 1	*zbiorowa /ćwicz.
Ok. 30' II	Uczeń potrafi uzasadnić, że woda jest odpowiednim środowiskiem życia dla wielu gatunków roślin i zwierząt (D).	<p>HIPOTEZY</p> <p>2. W wodzie żyją rośliny i zwierzęta.</p> <p>6 W wodzie znajduje się tlen.</p> <p>7 Woda ma określoną temperaturę.</p> <p>8 Przez wodę przenikają promienie świetlne.</p> <p>Sprawdzenie hipotez:</p> <p>1. Wymieniają nazwy roślin wodnych i rozpoznają je na modelach.</p> <p>Uczniowie wymieniają nazwy gatunkowe zwierząt wodnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wytworzenie sytuacji problemowej <p>Sformułowanie problemu</p> <p>„Czy woda jest odpowiednim środowiskiem życia dla organizmów żywych?”</p> <ul style="list-style-type: none"> kieruje wytwarzaniem hipotez formułuje pytania pomocnicze: <p>Jakie czynniki potrzebne są do życia (również w wodzie)?</p>		*zbiorowa/słowne ”burza mózgów”

		<p>Wniosek I</p> <p>1. Woda umożliwia życie roślinom i zwierzętom (zapis w zeszycie).</p> <p>2. Uczniowie analizują schemat rozmieszczenia tlenu w wodzie,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje gatunki roślin wodnych • prezentuje gatunki zwierząt wodnych • naprowadza do sformułowania wniosku • ukierunkowuje obserwację „ Zwróćcie uwagę i określcie 	<p>Przeźrocza: 1,2,3,4,5,6 Fz1 Fz2</p> <p>Fz1+Fz2</p> <p>Fz3</p>	<p>*zbiorowa/obserw.</p> <p>*zbiorowa/obserw.</p>
1	2	3	4	5	6
		temperatury i światła.	<p>warunki życia poznanych organizmów wodnych”</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzupełnia wypowiedzi uczniów w wodzie nie ma tak dużych różnic temperatur (między porami roku) jak na lądzie. 		

	<p>Uczeń potrafi wyjaśnić znaczenie wody w różnych dziedzinach życia (B).</p> <p>Uczeń potrafi scharakteryzować zużycie wody w gospodarstwie domowym (C).</p>	<p>Wniosek II</p> <p>Warunki życia w wodzie są bardziej stałe</p> <p>Uczniowie rozwiązują wirówkę i układankę</p>	<ul style="list-style-type: none"> • naprowadza do sformułowania wniosku • objaśnia sposób rozwiązania wirówki i układanki 	<p>Gra dydaktyczna</p>	<p>*grupowa/ćwic.</p>
--	---	--	--	------------------------	-----------------------

Konspekt lekcji / zajęć terenowych w gimnazjum

1. Temat lekcji: **Oceniamy stan naszego środowiska**

2. Hasło (z podstawy programowej):.....

3. Obowiązujące ćwiczenia:

4. Literatura:

a: dla nauczyciela: 1. Kruszewski K.: 45 minut. Prawie cała historia pewnej lekcji. PWN. Warszawa 1993

2. Galloway Ch.: Psychologia uczenia się i nauczania. PWN, Warszawa 1988

3. Stawiński W.: Główne nurty rozwoju dydaktyki biologii. WSiP, Warszawa 1992

b: dla ucznia: 1. Pulinowa M.Z.(red).: Człowiek bliżej Ziemi. Praca zbiorowa WSiP, Warszawa 1966

2. Trząski L.: Edukacja ekologiczna. Videograf II, Katowice 2003

Faza lekcji Czas	Czynności		Środki dydaktyczne	Metody	Formy organiza- cyjne	Kompeten- cje		Uwagi	
	Ucznia					Nauczyciela	kluczo- we		
	docelowe (cele nauczania)	pośrednie							
1	2		4	5	6	7			
I 10'	1. Uczeń potrafi - wymienić sposoby zagospodarowywania odpadów (kat A)	- ustalają w zespołach ranking sposobów zagospodarowania odpadów: a. spalanie b. kompostowanie c. selektywna zbiórka i recykling d. zmniejszenie ogólnej ilości	Czynności organizacyjne Kontrola wiedzy uczniów „Proszę rozwinąć zdanie: dobre rady na odpady to:.....		aktywizujące: burza mózgów, diamentowy ranking	zespoła wa	I	1	

		odpadów							
II 25'	2. Uczeń potrafi ocenić stan środowiska; nazwać rodzaje odpadów (D) 3. Uczeń potrafi : - zaproponować sposób zagospodarowania odpadów na badanym terenie (kat D) 4. Uczeń potrafi: - przygotować raport o stanie środowiska uwzględniając stan czystości terenu, - powietrza (kat C) 5. Uczeń potrafi: zaproponować działania zmierzające do poprawy stanu środowiska w terenie (kat D)	- zapisują ilości odpadów wg rodzajów podanych w karcie pracy - i wg wartości szacunkowej - oceniają możliwości powtórnego wykorzystania odpadów - wykonują dokumentację wizji lokalnej na badanym obszarze - przedstawia swoje propozycje i wybór zespołu - uzasadnia korzyści płynące z odzysku surowców wtórnych - bada stan czystości powietrza skalą porostową - opracowuje dane do raportu - wymieniają uwagi na temat stanu środowiska w badanym terenie - uświadomienie społeczeństwa - działania administracyjne gminy - działania usprawniające selektywną zbiórkę (dot. firm zajmujących się wywozem śmieci)	Określa teren pracy dla zespołów, Wyjaśnia sposób wykonania zadania Koordynuje pracę zespołów Uzupełnia informacje, Podaje źródła informacji : NFOŚ i GW PIOŚ MOŚ Lokalny urząd gminy objaśnia posługiwanie się skalą porostową Podaje przykładowe rozwiązania problemu śmieciowego w innych gminach Ocenia pracę zespołów	karta pracy zad. I karta pracy zad. II dokumentacja fotograficzna, rysunek lub inna forma skala porostowa	ćwiczeniowe obserwacyjne j.w.	zespoła j.w.	I, II, III j.w.	1 , 2 , 3 j . w .	
3.	Uczeń potrafi zastosować zasady selektywnej zbiórki		objaśnia zad. domowe	zad. z karty					

10 min..	odpadów we własnym domu		pracy” Śmieci w moim domu”				
----------	-------------------------	--	----------------------------------	--	--	--	--

Cel motywacyjny: Uczeń jest przekonany o odpowiedzialności za stan środowiska w swoim najbliższym otoczeniu

Załączniki:

Karta pracy, skala porostowa